

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 28/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 18 §:n muuttamisesta (HE 111/2008 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti hallintovaliokunta on antanut asiasta lausunnon

(HaVL 33/2008 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Raija Koskinen, valtiovarainministeriö
- kehittämisspäälikkö Jouko Heikkilä, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa säädettyä valtion ja kuntien välistä kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannustenjakoa siten, että vuonna 2009 valtion osuutta sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksista korotetaan 32,74 prosentista 34,64 prosenttiin. Tällöin vastaavasti kuntien osuus mainituista kustannuksista alenee 67,26 prosentista 65,36 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosenttia korottavana tekijänä on otettu huomioon muun muassa työn ja eläketulojen verotuk-

sen keventämiseen liittyvä kuntien verotulomenetysten kompensaatio. Valtionosuusprosenttia alentavana tekijänä on otettu huomioon muun muassa hallitusohjelman edellyttämien sisäisten siirtojen toteuttaminen sekä eräiden tehtävien siirtäminen valtiolle kunta- ja palvelurakennemuutoksen yhteydessä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2009 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia ehdotetaan nostettavaksi vuonna 2009 yhteensä 1,9 prosenttiyksiköllä 32,74 prosentista 34,64 prosenttiin. Valtionosuusprosenttia korotetaan kuntien verotulomenetysten kompensaatina 374 miljoonalla eurolla eli 2,34 prosenttiyksikköä. Kuntien verotulojen menetykset johtuvat eläketulojen veronkevennyksestä, uudesta työtulovähennyksestä sekä eräistä muista veroperustemuutoksista.

Ehdotettu verotulojen vähentymisen kompensatio on kuntien kannalta hyvin tarpeellinen. Valtionosuusprosentin korotus kohdistuu kuitenkin kaikkiin kuntiin asukaskohtaisesti, eikä korotus kuntakohtaisesti vastaa eri kunnille aiheutuvia verotulojen menetyksiä. Eniten verotuloja menettävät kunnat, joissa on paljon eläkeläisiä ja joissa on alhaiset työtulot. Tästä syystä on hyvä, että hallitus on esittänyt muutettavaksi kuntien yleistä valtionosuutta kuntien välisten erojen tasoittamiseksi (HE 191/2008 vp).

Valtionosuutta vähentävänä tekijänä on esityksessä otettu huomioon kunta- ja palvelurakennemuutukseen liittyvät tehtävien siirrot kunnilta valtiolle. Vuonna 2009 elatustuki, ulkomalaisten sairaanhoidon kustannukset sekä lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen tutkimusten korvaukset siirretään valtion rahoitettaviksi. Tehtävänsiirrot, hallitusohjelman edellyttämät sisäiset siirrot sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (KASTE) toimeenpanoon kohdennettavat varat vähentävät valtionosuutta yhteensä 0,44 prosenttiyksikköä.

Edellä mainittuina hallitusohjelman edellyttiminä sisäisinä siirtoina vähennetään kuntien valtionosuuksia 35 miljoonalla eurolla vuonna 2009. Vähennys on mitoitettu vastaamaan asiakasmaksu-uudistuksen myötä kasvavia kuntien asiakasmaksutuloja. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toistaa aiemmin (StVL 5/2008 vp ja StVM 7/2008 vp) esittämänsä näkemyksen siitä, että

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksista saatavia lisätuloja ei jatkossa tulisi vähentää kuntien valtionosuuksista. Asiakasmaksutuloja pitäisi käyttää palvelujen saannin ja laadun turvaamiseen.

Väheneviä verotuloja kompensoiva valtionosuusprosentin korotus ei juurikaan paranna kuntien edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä, kuten hallintovaliokunta lausunnossaan toteaa. Sosiaali- ja terveydenhuolto on kuntien laajin toimiala. Sen kustannuskehityksellä on keskeinen ja kasvava merkitys kuntien talouteen. Väestön ikääntyessä laskennallinen valtionosuus kunnille automaattisesti tulevina vuosina kasvaa. Kuitenkin kuntien kustannettava osuus kasvaa valtionosuuteen nähden kaksinkertaisesti. Kuntien kyky rahoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tulee työssäkäyvien määrän vähentyessä heikentymään.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmää on tarkoitus uudistaa vuoden 2010 alusta lukien, ja siitä tehdään nykyistä yksinkertaisempi, selkeämpi ja läpinäkyvämpi. Valiokunta pitää hyvänä, että valtionosuusjärjestelmää kehitettäessä erityistä huomiota kiinnitetään järjestelmän selkeyteen ja ymmärrettävyyteen. Järjestelmää uudistetaan lisäksi siten, että kunnille vuoden 2009 jälkeen annettavista uusista ja laajenevista tehtävistä aiheutuvista menoista valtionosuus on vähintään puolet. Valiokunnan näkemyksen mukaan uudistuksessa tulisi varautua siihen, että valtio tulevina vuosina osallistuisi nykyistä suuremmalla osuudella myös jo nyt kuntien hoidettavana olevien lakisääteisten tehtävien rahoittamiseen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Håkan Nordman /r
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Anni Sinnemäki /vihr
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Marjaana Koskinen /sd	Erkki Virtanen /vas
	Jukka Mäkelä /kok	vjäs. Tuomo Puumala /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuteen tehtävä korotus ei tuo lisärahaa kuntatalouteen. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosenttia vuodelle 2009 korotetaan 32,74 prosentista 34,64 prosenttiin, mikä tarkoittaa 303,7 miljoonan euron lisäystä. Käytännössä tästä summasta 374 miljoonaa on verotuksen keventämiseen liittyvää verotulomenetyksen kompensatiota, josta vähennetään 70,3 miljoonaa johtuen tehtävien siirrosta kunnilta valtiolle. Sen sijaan, että hallitus lisäisi valtionosuuksia sosiaali- ja terveystoimeen luodakseen edellytyksiä parantaa kuntien palveluita, se tekee korotukset vain kompensoidakseen budjetin sisäisiä muutoksia.

Hallituksen budjettiesityksessä mainitaan tavoite sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseksi mm. ikäihmisten palvelujen laatuosoitusten ja palvelutarpeen arvioinnin ikärajan osalta sekä vammaislainsäädännön uudistamisen osalta, mutta näihin tarkoituksiin ei varata riittävästi rahaa.

Katsomme, että kunnat tarvitsevat valtiolta vahvempaa tukea sosiaali- ja terveystalouden rahoittamiseksi. Kunnissa on haastavia ja jatkuvasti kasvavia palvelutarpeita, velvoitteita ja laatuvaatimuksia, joihin on vastattava paitsi kuntarakenteen uudistuksella, myös uudistamalla palveluiden tuottamistapoja ja purkamalla hallinnollisia esteitä. Tämän ohella kunnat tarvitsevat kipeästi lisärahoitusta perusterveydenhuollon ja vanhustenhuollon sekä lapsiperheiden palveluiden vahvistamiseen, vammaisten palvelutarjontaan (mm. henkilökohtaisen avustajapalvelun parantamiseen), mielenterveyspalveluihin, omaishoitajien palveluihin ja päihdepalveluihin. Sekä sosiaali- ja terveydenhuollon

asiakaskunnan että henkilöstön hyvinvointi edellyttävät, että myös riittävä määrä työntekijöitä turvataan näissä palveluissa.

Sosialidemokraatit esittävät hallituksen esityksen mukaisten muutosten lisäksi 450 miljoonan euron korotusta kuntien valtionosuuksiin niin, että tämä aidosti uusi lisäraha kanavoituu kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen parantamiseen. Tästä summasta on osoitettava erillistä lisärahoitusta kouluterveydenhuollon palveluiden parantamiseen. Yhden prosenttiyksikön vastatessa noin 150 miljoonaa euroa esitämme kuntien osuudeksi kustannuksista 62,36 prosenttia ja valtion osuudeksi 37,64 prosenttia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 18 § muutettuna seuraavasti:

18 §

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset jakautuvat vuonna 2009 kuntien ja valtion kesken siten, että kuntien osuus tämän lain mukaan määräytyvistä kustannuksista on 62,36 prosenttia ja valtion osuus 37,64 prosenttia.

Vastalause 1

StVM 28/2008 vp — HE 111/2008 vp

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2008

Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Satu Taiveaho /sd
Maria Guzenina-Richardson /sd

Yhdyn pykälämuutoksen osalta vastalauseeseen 1.

Päivi Räsänen /kd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Ehdotin vasemmistoliiton vuoden 2009 talousarvio- ja sosiaalipolitiikan mukaisesti, että kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin tehdään noin 600 miljoonan euron nettokorotus, mikä merkitsee 4,2 prosenttiyksikön lisäkorotusta hallituksen esitykseen nähden.

Ehdotamme vuoden 2009 sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosentiksi 38,84. Tällöin vastaavasti kuntien osuus mainituista kustannuksista alenee 67,26 prosentista 61,16 prosenttiin. Korotus on laskettu sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan siten, että yhden prosenttiyksikön korotus sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosenttiin merkitsee noin 150 miljoonan euron määrärahan korotusta.

Lakiesityksen perustelujen mukaan valtion veronkevennykset leikkaavat kuntien taloudesta vuonna 2009 noin 374 miljoonaa euroa. Valiokunnan mietinnössä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosentin korottaminen 1,9 prosenttiyksiköllä tasolle 34,64 prosenttia on riittämätön turvaamaan kunnallisten palvelujen kehittämisen. Mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä ehdotettu valtionosuuskorotus (1,9 prosenttiyksikön korotus vuoden 2008 talousarvioon) ei riitä myöskään kattamaan kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia eikä verotulomenetyksiä eli nykyisen korvaustason säilyttämistä vuonna 2009.

Kuntien tuottamat, julkisin varoin rahoitetut sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut tarjoavat kaikille suomalaisille tuloista ja varallisuudesta riippumatta mahdollisuuden saada riittävää apua ja tukea sitä tarvitessaan. Näin kunnalliset peruspalvelut muodostavat keskeisimmän julkisen vallan tasa-arvotyökalun. Kunnat eivät kuitenkaan pysty tuottamaan näitä palveluita ilman riittävää rahoitusta.

Kuntien keskeisin rahoituslähde on kunnallisvero, mutta valtionosuuksien merkitys on huomattava. Viime vuosina useimpien kuntien ta-

lous on merkittävästi heikentynyt. Keskeinen syy tähän on ollut se, että valtio on antanut kunnille lainsäädännöllään enenevästi lisää tehtäviä, mutta ei vastaavasti riittäviä valtionosuuksia. Tämän seurauksena kunnat ovat joutuneet vähentämään tarjoamiensa palvelujen määrää ja heikentämään niiden laatua. Tämä puolestaan on seurauksellisesti aiheuttanut yhteiskunnallisen ja taloudellisen tasa-arvokehityksen heikkenemistä, koska kuntien palvelujen heikkeneminen heikentää eniten heikompiosaisten mahdollisuuksia saada tarvitsemiaan peruspalveluita. Tämä kehitys on johtamassa huolestuttaviin ilmiöihin, joista vakavimpina esimerkkeinä ovat sosiaalis-taloudellisten terveyserojen kasvu ja nuorten mielenterveysongelmien kasvu kaikkine vakavine seurauksivaikutuksineen.

Tämän kehityksen pysäyttämiseksi kunnat tarvitsevat lisää voimavaroja palvelutuotantonsa. Vuoden 2009 valtion talousarvio ei tähän vaatimukseen riittävästi vastaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitisi 18 § muutettuna seuraavasti:

18 §

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset jakautuvat vuonna 2009 kuntien ja valtion kesken siten, että kuntien osuus tämän lain mukaan määräytyvistä kustannuksista on 61,16 prosenttia ja valtion osuus 38,84 prosenttia.

Vastalause 2

StVM 28/2008 vp — HE 111/2008 vp

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta

Erkki Virtanen /vas